

Nr 24.

Ankom till riksdagens kansli den 4 april 1946 kl. 5 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 22 juni 1945 (nr 384) med särskilda bestämmelser angående gäldande av ersättning enligt allmänna förfogandelagen m. fl. lagar.

Genom en den 8 mars 1946 dagtecknad proposition, nr 159, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga ett vid propositionen fogat förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 22 juni 1945 (nr 384) med särskilda bestämmelser angående gäldande av ersättning enligt allmänna förfogandelagen m. fl. lagar.

Genom lagen den 22 juni 1945 (nr 384) med särskilda bestämmelser angående gäldande av ersättning enligt allmänna förfogandelagen m. fl. lagar har Konungen bemyndigats att för vissa fall — efter hörande av fullmäktige i riksbanken — förordna om uppskov under högst sex månader med betalning i kontanter av ersättningsbelopp, som det åligger kronan eller kommun att utgiva. Sådant uppskov må äga rum där ersättningen avser förnödenhet, som kronan tagit i anspråk jämlikt allmänna förfogandelagen den 22 juni 1939 (nr 293), rekvisitionslagen den 30 juni 1942 (nr 583), beredskapsförfogandelagen den 30 juni 1942 (nr 584) eller civilförsvarslagen den 15 juli 1944 (nr 536). Enahanda uppskov må föreskrivas jämväl med avseende å förnödenhet, som myndighet jämlikt civilförsvarslagen tagit i anspråk för kommuns räkning. Uppskov må vidare, efter prövning i varje särskilt fall, äga rum i fråga om ersättningsbelopp, som kronan eller kommun eljest har att gälda enligt någon av nyssnämnda lagar.

Ifrågavarande fullmaktslag, som ersatt äldre lagar i ämnet av den 20 oktober 1939 (nr 734) och den 14 maj 1943 (nr 245), ingår såsom ett led i den penningpolitiska beredskapslagstiftningen och har motiverats med önskemålet att förhindra en sådan plötslig ansvällning av köpkraften, som kunde befaras få ogynnsamma återverkningar på prisutvecklingen. 1945 års lag trädde i kraft den 1 juli nämnda år och gäller till och med den 30 juni 1946.

Det åt Kungl. Maj:t lämnade bemyndigandet att utfärda särskilda bestämmelser om utbetalande av sådana ersättningsbelopp, varom nu är fråga, har utnyttjats under tiden till och med den 30 juni 1945. De senast gällande bestämmelserna i detta hänseende äro upptagna i kungörelsen den 14 maj 1943 (nr 246) med förordnande jämlikt nyssnämnda lag den 14 maj 1943 (nr 245), vilken kungörelse ursprungligen gällde för tiden den 1 juli 1943 — den 30 juni 1944 men sedermera erhöll förlängd giltighet under ytterligare ett år. 1943 års kungörelse ägde tillämpning å ersättningsbelopp, överstigande 1 000 kronor, som kronan hade att gälda för följande slag av förnödigheter, vilka med äganderätt toges i anspråk jämlikt rekvisitionslagen, nämligen fartyg, båtar och andra farkoster med erforderlig utrustning samt motorfordon och motorredskap med tillhörande släpvagnar och redskap. Ersättningsbelopp, varå nämnda kungörelse ägde tillämpning, skulle av den myndighet, som hade att utbetala beloppet, insättas å särskilt konto i postgiroörelsen för den ersättningsberättigades räkning att inestå sex månader från det beloppet insatts eller, där insättning ej skett inom en månad från det ersättningsbeslutet meddelades, sex månader från utgången av sagda tid. Från insättning finge, där den ersättningsberättigade det begärde, undantagas högst 1 000 kronor. Å ersättningsbelopp skulle gottgöras ränta från den dag beloppet insatts å postgirokotot eller, där insättning ej skett inom en månad från det ersättningsbeslutet meddelades, från utgången av sagda tid. De närmare grunder, efter vilka ränta skulle utgå, bestämdes av riksbanken.

I skrivelse den 31 januari 1946 ha *fullmäktige i riksbanken* anført, att det syntes ur beredskapssynpunkt lämpligt att — om sådana förhållanden skulle inträffa att ersättning i större utsträckning ånyo skulle utgå för rekvisitioner enligt allmänna förfogandelagen, rekvisitionslagen, beredskapsförfogandelagen eller civilförsvarslagen — Kungl. Maj:t ägde utfärda förordnande av innebörd som avses i lagen den 22 juni 1945, nr 384. Av praktiska skäl borde med hänsyn härtill antingen lagen förlängas att gälla från och med den 1 juli 1946 så länge allmänna förfogandelagen och övriga huvudförfattningar ägde tillämpning — d. v. s. formellt utan tidsbegränsning — eller däri intagna bestämmelser inarbetas i ifrågavarande huvudförfattningar. Det ville synas som om den första utvägen skulle innebära den enklaste och ur teknisk synpunkt lämpligaste lösningen. Någon anledning att som hittills begränsa förlängningen att avse endast ett år syntes ej föreligga.

Fullmäktige i riksgäldskontoret ha i infordrat utlåtande den 14 februari 1946 meddelat, att fullmäktige icke hade något att erinra mot att bankofullmäktiges framställning bifölles.

Föredragande departementschefen, statsrådet Wigforss, har i propositionen anført följande:

»Såsom fullmäktige i riksbanken anført torde det ur beredskapssynpunkt vara lämpligt att — om sådana förhållanden skulle inträffa att ersättning i

större utsträckning ånyo skulle utgå för rekvisitioner enligt allmänna förfogandelagen, rekvisitionslagen, beredskapsförfogandelagen eller civilförsvarslagen — Kungl. Maj:t äger utfärda förordnande av sådant innehåll, som avses i lagen den 22 juni 1945, nr 384.

Av förstnämnda fyra lagar gälla rekvisitionslagen och beredskapsförfogandelagen utan tidsbegränsning. Beträffande allmänna förfogandelagen, som gäller till och med den 30 juni 1946, har genom propositionen nr 69 till innevarande års riksdag föreslagits, att lagen skall erhålla fortsatt giltighet för tiden den 1 juli 1946—den 30 juni 1947. Giltighetstiden för civilförsvarslagen utgår den 30 juni 1949.

Ehuru sålunda giltighetstiden för allmänna förfogandelagen och civilförsvarslagen är begränsad, torde det i allt fall vara lämpligt att lagen den 22 juni 1945, nr 384, förlänges att gälla tills vidare. Därest någon av nyssnämnda fyra lagar upphör att gälla, kommer det bemyndigande för Kungl. Maj:t, som innefattas i lagen den 22 juni 1945, nr 384, att automatiskt förfalla till den del bemyndigandet är knutet till den sålunda upphävda lagen.»

Lagrådet har lämnat lagförslaget utan erinran.

Det i propositionen framlagda lagförslaget innebär, att lagen den 22 juni 1945 med särskilda bestämmelser angående gäldande av ersättning enligt allmänna förfogandelagen m. fl. lagar förlänges för obestämd tid. 1945 års lag har — liksom tidigare lagar i ämnet — hittills varit tidsbegränsad. Det förhåller sig visserligen så, att 1945 års lag ingår som ett led i den penningpolitiska beredskapslagstiftningen och motiverats med önskemålet att förhindra en sådan plötslig ansvällning av köpkraften, som kunde befaras få ogynnsamma återverkningar på prisutvecklingen, men detta utgör icke i och för sig någon anledning att giva 1945 års lag giltighet under obegränsad tid. Enligt utskottets mening bör riksdagen icke avhända sig möjligheten att tid efter annan få tillfälle att taga ståndpunkt till frågan om lagens fortsatta giltighet, varför 1945 års lag i likhet med tidigare lagar i ämnet bör förlängas för allenast ett år i sänder, till dess förhållandena bliva sådana, att lagen kan upphöra att gälla. Då tiden emellertid ännu icke torde vara inne för lagens slopande, föreslår utskottet, att 1945 års lag erhåller förlängd giltighet för tiden till och med den 30 juni 1947.

Utskottet.

Under åberopande av vad ovan anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen, med förklarande att det genom propositionen framlagda lagförslaget icke kunnat i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga följande förslag till

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

L a g**om fortsatt giltighet av lagen den 22 juni 1945 (nr 384) med särskilda bestämmelser angående gäldande av ersättning enligt allmänna förfogandelagen m. fl. lagar.**

Härigenom förordnas, att lagen den 22 juni 1945 med särskilda bestämmelser angående gäldande av ersättning enligt allmänna förfogandelagen m. fl. lagar, vilken gäller till och med den 30 juni 1946, skall äga fortsatt giltighet *efter sistnämnda dag*.

Härigenom förordnas, att lagen den 22 juni 1945 med särskilda bestämmelser angående gäldande av ersättning enligt allmänna förfogandelagen m. fl. lagar, vilken gäller till och med den 30 juni 1946, skall äga fortsatt giltighet *till och med den 30 juni 1947*.

Stockholm den 4 april 1946.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar *Norman, Holmbäck*, Linder, Forsslund, Hage*, fröken *Andersson**, herrar *Hallagård* och *Carl Eric Ericsson*;

från andra kammaren: herrar *Olovson* i Västerås, *Hagård, Hellbacken*, Ryberg, Hermansson**, fru *Johansson*, herrar *Larsson* i Östersund och *Osterman*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservat ion

av herr *Holmbäck*, som anfört:

Enligt min uppfattning bör den krisbetonade lagstiftning, som under senaste åren antagits, upphävas så snart omständigheterna göra det möjligt. Dit hör lagen den 22 juni 1945 med särskilda bestämmelser angående gäldande av ersättning enligt allmänna förfogandelagen m. fl. lagar. Det torde överhuvud icke kunna komma i fråga att tillämpa denna lag annat än om rekvisitionslagen blir tillämplig, d. v. s. sedan förordnande meddelats enligt § 74 regeringsformen, att krigsmakten eller någon del därav skall ställas på krigsfot. Skulle detta fall inträffa, torde emellertid riksdagen vara samlad och hava tillfälle pröva, om den penningpolitiska situationen nödvändiggör en lagstiftning av den natur, som lagen den 22 juni 1945 äger. Jag hemställer därför,

att Kungl. Maj:ts förevarande proposition måtte avslås.